

Щоб докорінно змінилась ситуація, потрібна політична активність українського народу, всіх без винятку його верств і прошарків. Політичне пробудження українського народу почалось неспівно, з настирливим гальмуванням з боку республіканських властей, але цей процес, очевидно, невідворотний. Тут і виробиться політичне мислення, яке, захоплюючи ширші кола суспільства, включить розуміння становища України і шляхи виходу з нього, осмислення нашого тисячолітнього історичного досвіду, успіхів і невдач, виховання громадян, готових на ділі посвятитися ідеї визволення. Це – генеральні напрями у процесі національного визволення, який, без перебільшення, не завмирав зовсім, лише у відповідні часові відрізки то пригасав, то засвічувався палахкотливим вогником, то спалахував у вчинках сміливих і самовідданих людей. Сьогодні активізуються найбільш свідомі групи людей різних вікових і професійних категорій. Вони вже здатні на політичну активність стосовно історичної ситуації.

Журнал "Ukraina Independent", Торонто, 1988.

Псевд.: Микола Брат.

ДАЛОГ МІЖ НАРОДАМИ – БЕЗ ПОСЕРЕДНИКА

Спадщина, яку залишила імперія зла для народів, що, визволившись, нарешті встановили свою державність, має багатоаспектні особливості, але в сумі – це погана спадщина. І чимскоріше її позбутись, тим успішніше “просування” молодих держав шляхом національно-духовного відродження, самостановлення національної свідомості, повернення до власної духовної спадщини, яку московські імпер-шовіністи прагнули, щоб її забули народи, розчинилися в російській псевдокультурі, відмовилися від власних традицій, релігії, народних звичаїв і т.д.

Ця погана спадщина заявляє про себе на кожному кроці. Бо як інакше поясниш такий неприємний факт, коли, наприклад, в компактно замешканім селі українці не мають... школи, де навчалися б рідної мови? Зате вивчають там... російську. Хай читачі не думають, що я виступаю проти російської мови. Прихильники

і носії того імпершовінізму, напевно, так і потрактують мою думку. А йдеться передусім про те, щоб українці, як одна із національних меншин республіки Молдова, мали свої школи, знали свою мову, історію і культуру. Бо, зрештою, коли вони не знатимуть свого, то й не знатимуть державної мови і культури народу, який дав назву державі. Ці елементарні речі, очевидно, не доходять до тих керівників шкіл і, може, й відповідальних чиновників на рівні навіть міністерства (я дуже хотів би тут помилитися!), яким байдужі права національних меншин і байдуже, чи статті конституції не виконуються формально.

Унаслідок оцих анахронізмів спілкування, наприклад, українця, який проживає в Молдові, зі своїм співвітчизником, який теж не знає української мови, хоч своє життя прожили поруч, відбувається за допомогою... російської мови. Але ще гірше, коли в згаданій школі директор заявляє, що, поки він тут, української мови не буде. Що ж, буває й таке, що свідомість людини, яка досі перебуває в полоні старих, тобто советських, стереотипів, не здатна їх розірвати, як ланцюги, які сковують її духа.

Мимоволі напрошується запитання: а що, цей директор не бачить, хіба осліп, “забув”, що на руїні імперії виникли нові держави? І ніяка сила не здатна повернути історію назад! І ці держави встановили між собою відносини *без посередників*. І хіба навіть сліпому неясно, що *потреба* знати рідну мову є першоосновою цих відносин. Адже як у Молдові, так і в Україні потрібні кадри для міністерств, різних комісій і т.д., які володіють принаймні двома мовами – молдавською (румунською) і українською. І прекрасно, якщо школа (чи навіть університет) вже буде готувати таких спеціалістів. Більше того, виконуватиметься державна програма формування спеціалістів з двох мов, отже, і в молдавських школах, які розташовані на території, всуціль заселеній молдавським населенням, вивчають, крім державної, ще й українську як мову *близького сусіда*, який, до речі, нічого іншого не прагне, а тільки добрих, щирих і взаємно вигідних відносин, – то хіба таким чином не формуватиметься те майбутнє покоління громадян республіки Молдова, яке тільки й прагне принести користь своїй державі і продовжувати добрі та взаємовигідні стосунки з Україною?

Таким чином, позбування “старої спадщини” є прямиий шлях до розбудови власної національної культури, справжній розквіт якої

неможливий без власної держави. Слід позбутися старого большевицького міфу про т.зв. “розквіт” національних культур в імперії зла, що мала назву СРСР. Російщення Молдавії, як і України, тривало десятиліттями і століттями, почавши ще від царської Росії, і, на жаль, триває досі, бо в міністерствах ще сидять або люди байдужі (не хочу казати – ворожі) до проблем культури, мови, або зловмисники, які свідомо “тягнуть” до зриву національного відродження. Даремні спроби тих людців, мізерних і нікчемних. Можу сказати, що вони в Україні є. Але історія – невблаганна, та й свідомість людей – громадян молодій державі – росте з року в рік, та й народжується нова інтелігенція, свідомо свого покликання – служити тому народові, який викормив її своїм, кажучи словами Івана Франка, черствим, чорним хлібом, загарованим в кривавому поті, і не може бути такого, щоб ця нова людина забула оту святу правду.

Для українців та молдаван, які живуть спільно і мирно, позбутися “посередника”, отже старої та поганій спадщини можна лише спільними зусиллями, і в цьому сенс сьогоднішнього дня – будувати взаємозрозумілий діалог між двома народами – без посередників. Потрібен час, щоб, почувши себе повноцінним громадянином, зрозуміти, що стара орієнтація на російщення і себе, і власної культури – це перейдений, поганий етап, етап неволі, приниження і нищення всього національно свідомого. Не можна його забути, він ятрить душу втратами, які зазнали не лише українці, але всі народи, які мали нещастя опинитися під лаптем московської імперії. Проте й біль за тими втратами нині орієнтує нас на нові реалії – утвердження державності, що немислима без повнокровного функціонування культурнодуховної сфери суспільства. Ті недоречності, в т.ч. й старі уявлення про міжнаціональні стосунки, коли хвалена большевицькими функціонерами т.зв. “дружба між народами” була фактично пануванням однієї, російської нації над іншими, мають канути у вічність і запанувати інші реалії, що будуються на засадах рівноправних, взаємовигідних для народів. Фундаменти для таких стосунків закладаються сьогодні в освіті, у вивченні мов, у діалозі між народами і їх культурами без посередників, без “третьої сторони”, яка, як правило, вносила і сьогодні пробує вносити дисонанс. У подоланні цих недоречностей і анахронізмів мусить послужити історичний досвід, який набули наші народи в боротьбі проти денационалізації,

за власну мову і повноцінний розквіт національної культури в її ідентичних проявах.

18 листопада 2000 р.

Газета "Literatura si Arta" (Бухарест), 2001, № 5, 1 februarie.

ДВІ КОНЦЕПЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Вибори до парламенту не розкололи Україну, як коментують проросійські ЗМІ, а їм підспівують і деякі "українські", зокрема ті, "незалежна" орієнтація яких скеровується технологіями із Банківської, а, навпаки, згуртували. Бо виборець виявив, мимо технологій адмінресурсу, свою волю і проголосував за "Нашу Україну", яка, порівняно з іншими блоками, в багатомандатному окрузі набрала найбільше місць у парламенті. І коли б була прийнята система голосування за партійними списками, то програш пропрезидентських блоків був би гарантований. Тому й не прийнята ця система – той, хто при владі, на самогубство не піде. Але навіть за нині існуючої напівдемократичної системи голосування пропрезидентські "дрібніші" блоки потерпіли повне фіаско. Отже, виборець помудрішав. Хоча й не до кінця. Він не розумів, що т.зв. самовисуванці – переважна більшість – є замаскованими і, додам, гарячими прихильниками нині процвітаючої системи перерозподілу природних і створених з праці рук мільйонів національних скарбів України. На жаль, виборець повірив у їх "народолюбну" демагогію і не побачив за нею справжньої суті. А ще гірше – піддався купівлі, клігнув на миску сошевиці... За неї був готов продати навіть рідну матір. Звичайно, є й винятки, як, наприклад, поразка пана Фурдичка. Але скільки фурдичків таки пролізли в парламент? І це – один з показників рівня свідомості сучасного громадянина України.

Не розкололася Україна (цього шалено прагнуть жириновські і ті з "наших", для яких держава є просто засобом особистої наживи, власного "бізнесу"), бо голосували за "Нашу Україну" від західних кордонів держави по хутір Михайлівський. Свідомо наголошую на тому, щоб північні "приятелі" нашої держави